

Universitetskanslersämbetets utbildningsutvärderingar

Självvärdering

Lärosäte: Göteborgs universitet
Forskarutbildningsämne: Konst- och bildvetenskap
Licentiatexamen: ja
Doktorsexamen: ja

Skriv en självvärdering per utbildning som leder fram till examen inom det forskarutbildningsämne som ska utvärderas. Självvärderingen baseras på kvalitetsaspekter och bedömningsgrunder inom aspektområdena:

- miljö, resurser och område
- utformning, genomförande och resultat
- uppföljning, åtgärder och återkoppling

samt de tre perspektiven:

- arbetslivets perspektiv
- studenters perspektiv
- jämställdhetsperspektiv.

Beskriv kortfattat samt analysera och värdera med exempel hur den utvärderade utbildningen uppfyller bedömningsgrunderna för varje aspekt inom aspektområdena och för perspektiven. Självvärderingen ska utgå från aktuella förhållanden för utbildningen. Beskriv såväl styrkor som identifierade utvecklingsområden samt hur arbetet med uppföljning, vidtagna och planerade åtgärder och återkoppling sker både för att utveckla utbildningen och för att säkerställa att utbildningen har hög kvalitet.

En mer preciserad vägledning till lärosäten vad gäller aspekter och bedömningsgrunder finns i *Vägledning för utvärdering av utbildning på forskarnivå*, bilaga 1.

Självvärderingen bör sammanlagt inte överstiga 75 000 tecken inklusive mellanslag (cirka 25 A4-sidor i 12 punkters storlek), exklusive lärosätets ifyllda tabeller.

Aspektområde: område, miljö och resurser

Aspekt: Forskarutbildningsämne

Bedömningsgrund:

Avgränsningen av forskarutbildningsämnet och dess koppling till den vetenskapliga/ konstnärliga grunden och beprövad erfarenhet är välmotiverad och adekvat. Forskarutbildningsämnets relation till området för forskarutbildning är adekvat (för de lärosäten som har examensrätt för område för forskarutbildning).

Avgränsning av forskarutbildningsämnet

Konst- och bildvetenskap är ett humanistiskt ämne vars studieområde omfattar såväl historia som samtid, från antikens skulpturer till dagens utställningar. Gemensamt för det material som studeras är att det uppmärksammas ur både visuella och materiella synpunkter. De frågor som ställs till det som studeras är ofta: vad ser vi? hur ser det ut? varför ser det ut så? En drivkraft i ämnet är förståelsen av att både konstnärliga och bildliga framställningar påverkas både av historia och samtid och att detta kommer till uttryck i materiella och visuella utsagor. En fördjupande konkretisering av ämnets avgränsningar utifrån aktuella avhandlingsprojekt presenteras nedan under rubriken "Doktorandgruppens sammansättning" (s. 7).

Forskarutbildningsämnet konstvetenskap har funnits vid Göteborgs universitet sedan universitetet inrättades och även vid den föregående Göteborgs högskola: den första disputerade läraren i ämnet anställdes 1906, och den första avhandlingen kom 1915. Under de senaste decennierna har ämnet delvis ändrat karaktär: från att tidigare ha varit ett utpräglat historiskt ämne har det förändrats i riktning mot en allt starkare samtidsorientering. Vidare har andra visuella uttryck än det som vanligtvis ingår i en definition av "konst" kommit att intressera konstvetare. Som en följd av detta ändrades namnet på forskarutbildningsämnet vid Göteborgs universitet år 2000 till *konst- och bildvetenskap* (engelsk beteckning: *Art History and Visual Studies*). Detta avspeglas i både utbildning och forskning. Inom utbildningen studeras både traditionell konst och arkitektur samt andra visuella uttryck såsom reklam eller förpackningar. Forskningen i konst- och bildvetenskap vid Göteborgs universitet präglas av stor bredd inom det visuella fältet. Bland nyligen avslutade och pågående projekt återfinns studier rörande den konstnärliga bildens materialitet, scenografi, teaterteckningar, performancekonst, gatukonst, bildpedagogik, visualisering i reklam, illustrerade reseskildringar, historiografi samt modets visuella uttryck.

Studieplaner finns inrättade i ämnet för studier till såväl licentiat- som doktorsexamen. Att licentiatexamen avläggs i ämnet sker dock endast undantagsvis; senast en licentiatexamen avlades i ämnet var 1997, och samtliga doktorander i ämnet antagna sedan ht 2001 har antagits till studier fram till doktorsexamen.

Forskarutbildningsämnets koppling till vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet

I Sverige var ämnet konsthistoria ursprungligen en del av ämnet estetik men blev efterhand mer empiriskt inriktat och fick en självständig ställning vid början av 1900-talet. I Göteborg tog ämnet sin början som universitetsdisciplin när Axel Romdahl, intendent vid Göteborgs konstmuseum, blev docent i konsthistoria 1906. Vid denna tid var normerande stilhistoria ämnets huvudsakliga inriktning.

Den vetenskapsteoretiska grunden för de olika tolkningsmodeller som används inom konsthistorieämnet är främst hermeneutik och semiotik. Ändringen av ämnesbeteckningen till konst- och bildvetenskap gjordes för att betona institutionens inriktning mot visuell kultur, som inbegriper ett brett spektrum av visuella uttryck i olika medier och visningsammanshang. Utmärkande för området är att det visuella inte bara undersöks utifrån artefakter utan även utifrån seendet och betraktarpositioner. Forskningen i konst- och bildvetenskap arbetar med ett utvidgat bildbegrepp som förutom traditionellt konstnärliga medier som måleri och skulptur innefattar ett flertal sinsemellan olika företeelser, såsom scenografi, webbsajter, graffiti och förpackningar.

Aspektområde: område, miljö och resurser

Aspekt: Personal

Bedömningsgrunder:

A. Antalet handledare och lärare och deras sammantagna kompetens är adekvat och står i proportion till utbildningens innehåll och genomförande.

B. Handledarnas och lärarnas sammantagna kompetens och kompetensutveckling följs systematiskt upp i syfte att främja hög kvalitet i utbildningen. Resultaten av uppföljning omsätts vid behov i åtgärder för kvalitetsutveckling och återkoppling sker till relevanta intressenter.

Handledarnas och lärarnas sammantagna kompetens i förhållande till utbildningen

Vid Göteborgs universitet finns ht 2016 sju lärare i ämnet konst- och bildvetenskap, varav sex tillsvidareanställda och en med tidsbegränsad anställning. Av de tillsvidareanställda är en professor och fem universitetslektorer, varav två med docentkompetens; den tidsbegränsat anställda läraren är universitetslektor (jfr tabellbilagan, tabell 2 och 3). Tillsammans representerar dessa lärare en bred kompetens inom olika delområden inom konst- och bildvetenskapen. Professorns kompetensområden innefattar digitala medier, fotografi och visuell kommunikation; de båda docenterna har särskild kompetens inom svensk konsthistoria, porträttkonst och bildkonstens materialitet respektive performancekonst, gatukonst och bildpedagogik. De tre övriga tillsvidareanställda universitetslektorernas forskningsområden är visualisering i reklam, modets visuella uttryck och multisensorisk konst, kritiska kulturarvsstudier, arkiv och museer och scenografi respektive historiografi, hantverk och museipedagogik. Den tidsbegränsat anställda universitetslektorn har sin kompetenstyngdpunkt inom medeltidskonst och historiografi. Sammantaget representerar lärarna inom ämnet en bred stor kompetens inom såväl det konsthistoriska fältet som en rad olika delområden inom det bredare studiet av visuell kultur.

Potentiellt är även samtliga tillsvidareanställda disputerade lärare i institutionens övriga ämnen en handledarresurs att tillgå i de fall doktorander antas med avhandlingsprojekt av tvärvetenskaplig karaktär, vilket att döma av senare års ansökningar till utbildningen på forskarnivå blir alltmer vanligt. Exempelvis är en professor i musikvetenskap biträdande handledare för två av de under ht 2016 aktiva doktoranderna.

Arbetet för långsiktig säkring av tillräckliga handledarresurser

Av de sju ovan nämnda lärarna är tre födda på 1950-talet, två på 1960-talet och två på 1970-talet (jfr tabellbilagan, tabell 2 och 3). Institutionsledningen bevakar fortlöpande det nyrekryteringsbehov som kan förväntas uppstå i samband med kommande pensionsavgångar. Sammantaget bedöms det nuvarande antalet anställda i ämnet, den kontinuerliga bevakningen av nyrekryteringsbehovet samt den potentiella resurs som utgörs av institutionens tillsvidareanställda disputerade lärare i övriga ämnen långsiktigt säkerställa att det finns tillräckliga handledarresurser.

Arbetet för att, vid behov, möjliggöra handledarbyten

Alla frågor om handledarfördelning inklusive handledarbyten hanteras av institutionens viceprefekt för utbildning på forskarnivå, som på delegation från prefekten ansvarar för detta slags frågor för samtliga forskarutbildningsämnen vid institutionen. Rätten till byte av handledare regleras både i HF 6: 28 och i GU:s universitetsgemensamma Doktorandregler.¹ I det sistnämnda dokumentet (p. 10.6) anges att "doktorand har rätt till byte av såväl huvudhandledare som biträdande handledare" samt att "prefekt ska vid en sådan begäran verka för ett snabbt och smidigt byte av handledare". Gällande delegation innebär alltså att en begäran om handledarbyte ska ställas till viceprefekten, som efter inventering av tillgänglig handledarkompetens tilldelar doktoranden en ny handledare. I första hand väljs denna nya handledare bland institutionens tillsvidareanställda personal; externa handledare anlitas i de fall detta bedöms vara kompetensmässigt nödvändigt. Att handläggningen av sådana ärenden sker på institutionsgemensam nivå

¹ Styrdokument "Regler för utbildning på forskarnivå – doktorandreglerna": se http://medarbetarportalen.gu.se/digitalAssets/1531/1531397_v-2015_327-doktorandregler-150413.pdf.

ger goda förutsättningar för en smidig hantering, då uppdraget som viceprefekt förutsätter en god överblick över institutionens samlade forskarutbildningsmiljö och då denna handläggningsordning minskar risken för att handläggningen försvåras av eventuella ämnesinterna relationella komplikationer.

Handledares och lärares vetenskapliga och pedagogiska kompetensutveckling

Den vetenskapliga kompetensutvecklingen sker framför allt genom varje lärares egen forskning. Samtliga tillsvidareanställda lärare har kontinuerligt tid avsatt för egen forskning inom anställningen. Institutionen har genomgående tillämpat individuell fördelning av forskningstid i enlighet med de schabloner som anges i fakultetsstyrelsens fördelning av fakultetsanslaget (lektorer: 10% av arbetstiden för forskning; docentkompetenta lektorer: 20%; professorer: 35%). I forskningstiden ingår förutom den egna forskningen även deltagande i seminarier (interna och externa) samt deltagande i externa internationella konferenser och i andra externa miljöer.

Institutionens seminarieverksamhet innefattar dels det institutionsövergripande Högre seminariet, dels olika seminarierier inom specifika forskningsområden. Av de nuvarande områdesspecifika seminarierier är lärare/handledare inom ämnet konst- och bildvetenskap framför allt aktiva inom *Visuella kulturer*, men även inom *Dans- och musikkulturer* och *Kulturarv, bild och berättelse*. Samtliga dessa seminarierier är i viss utsträckning mångvetenskapliga, d.v.s. de engagerar lärare/forskare från flera av institutionens discipliner samt externa gäster som tillhör andra institutioner vid GU eller andra lärosäten.² Detta gör det lättare att vid behov skraddarsy ämnesgränsöverskridande handledarkonstellationer för individuella avhandlingsprojekt där så är påkallat.

Samtliga tillsvidareanställda disputerade lärare har förutom tid för egen forskning även tid avsatt för kompetensutveckling inom anställningen (10% av arbetstiden). Den formellt reglerade pedagogiska kompetensutvecklingen sker i första hand inom ramen för denna kompetensutvecklingstid genom deltagande i kurser anordnade av den universitetsgemensamma *Enheten för pedagogisk utveckling och interaktivt lärande* (PIL-enheten). PIL-enheten ger sedan år 2010 varje termin kursen *Handledning i forskarutbildning*, 5 högskolepoäng (HPE201). Samtliga interna aktiva huvudhandledare och biträdande handledare har genomgått antingen denna kurs eller tidigare varianter av handledarutbildning arrangerade på fakultetsnivå.

Utöver högskolepedagogiska kurser finns även en kontinuerlig diskussion av pedagogiska frågor rörande handledning inom forskarutbildningen i institutionens handledarkollegium, bestående av institutionens samtliga aktiva och potentiella handledare, d.v.s. samtliga tillsvidareanställda disputerade lärare. Lärarna i ämnet konst- och bildvetenskap har därutöver hittills på eget initiativ organiserat ett ämnesspecifikt handledarkollegium, där de aktiva handledarna träffats en gång per termin. Under vt 2017 planeras handledarkollegiet kompletteras med ett handledarseminarium för institutionens samtliga för närvarande aktiva handledare, där konkreta frågor och problem rörande handledningens praktiker kommer att diskuteras under mer regelbundna former än vad som hittills varit fallet, detta för att säkerställa att handledares och lärares pedagogiska kompetens bevaras och utvecklas.

Handledarnas och lärarnas möjlighet att följa samhällsutvecklingen i övrigt

Inom ramen för den ovan nämnda kompetensutvecklingstiden har lärarna möjlighet dels att följa formellt reglerade kompetensutvecklande kurser, dels att hålla sig à jour med den samhällsutveckling som har signifikans för deras verksamhet som lärare och handledare. Från institutionens sida har flera åtgärder vidtagits för att befärma lärares/handledares möjlighet att följa samhällsutvecklingen, framför allt genom olika samverkansaktiviteter, såsom t.ex. institutionens medverkan sedan 2014 med egen monter vid mässan *Bok och Bibliotek* i Göteborg eller institutionens utåtriktade seminarieverksamhet inom ramen för *Forum för studier av samtidskultur*.³ Andra möjligheter att följa samhällsutvecklingen erbjuds av GU:s e-postlista "Aktuellt i media", som dagligen publicerar en sammanställning av inslag i olika medier som har beröringspunkter med verksamheten vid universitetet, samt därutöver de konferenser, samtalsdebatter och andra aktiviteter som handledare och lärare medverkar i.

² För länkar till seminariescheman se <http://kultur.gu.se/forskning/seminarieverksamhet> samt <https://gul.gu.se/public/courseId/75629/lang-sv/publicPage.do>.

³ Se <http://kultur.gu.se/forskning/FSSK>.

Arbetet för att säkerställa kvalitet och omfattning av handledning och undervisning

Utgångspunkten för handledningens omfattning är att denna följer de normer som fastställts av Humanistiska fakultetsstyrelsen och som anger handledningsresursens minsta omfattning till 80 klocktimmar handledararbete per år för en heltidsdoktorand. Utöver denna norm kan extra handledningsresurser tilldelas vid behov, t.ex. om avhandlingsarbete återstår vid tidpunkten för en doktorandanställnings upphörande. Sådan extra handledningstilldelning baseras alltid på en bedömning av förutsättningarna i det individuella fallet och beslutas av viceprefekten för utbildning på forskarnivå.

Kursundervisningen i ämnet har tidigare i stor utsträckning bedrivits i seminarieform; huvuddelen av de obligatoriska kurspoängen i 2013 års ASP utgörs av två omfattande seminariekurser i ämnets teori och metod. Trots den minskande omfattningen av nyantagningen till forskarutbildningen ser institutionen andra möjligheter att hålla forskningsmiljön och forskarutbildningen levande: exempelvis ges doktoranderna möjlighet att delta i Humanistiska fakultetens gemensamma forskarutbildningskurser inom områden som vetenskapsteori eller akademiskt skrivande.⁴

Eftersom förutsättningarna för institutionsintern undervisning i seminarieform likväl försämrats under de senaste åren har under 2015 och 2016 ett utvecklingsarbete genomförts innebärande revision av samtliga ASP vid Institutionen för kulturvetenskaper med sikte på ökad samordning av kursdelen i de olika FU-ämnena, däribland konst- och bildvetenskap. Den senaste ASP:n för FD i konst- och bildvetenskap är daterad 2015-12-16; hittills har dock ingen doktorand antagits enligt denna studieplan, och ingen av de för närvarande aktiva doktoranderna har begärt att få övergå till denna (till självvärderingen har bifogats såväl 2013 års ASP som de från 2015). Under ht 2016 utarbetades nya kursplaner för såväl institutionsgemensamma som ämnesspecifika obligatoriska kurser i forskarutbildningen. Detta arbete planeras fortsätta under vt 2017 i form av detaljerat kursutvecklingsarbete med sikte på studiestart för de nyantagna doktorander som beräknas påbörja sina studier 2017-09-01.

⁴ Se <http://hum.gu.se/utbildning/forskarniva/forskarutbildningskurser>.

Aspektområde: Område, miljö och resurser

Aspekt: Forskarutbildningsmiljö

Bedömningsgrunder:

A. Forskningen/den konstnärliga forskningen vid lärosätet har en sådan kvalitet och omfattning att utbildning på forskarnivå kan bedrivas på en hög vetenskaplig/konstnärlig nivå och med goda utbildningsmässiga förutsättningar i övrigt. Relevant samverkan sker med det omgivande samhället både nationellt och internationellt.

B. Forskarutbildningsmiljön följs systematiskt upp för att säkerställa hög kvalitet. Resultatet av uppföljningen omsätts vid behov i kvalitetsutvecklande åtgärder och återkoppling sker till relevanta intressenter.

Arbetet för att vidga doktorandernas forskarutbildningsmiljö

Lärare verksamma inom ämnet deltar sedan lång tid tillbaka i nätverkssamarbeten både lokalt, nationellt och internationellt, och dessa samarbeten kommer också doktoranderna till godo (för konkreta exempel se nedan). Redan på institutionsnivå har forskarutbildningsmiljön successivt vidgats under de senaste åren, i det att allt större delar av seminarieverksamheten inom forskarutbildningen organiseras institutionsgemensamt. Arbetsseminarier kring pågående avhandlingsarbeten är idag helt och hållet institutionsgemensamma, vilket innebär att institutionens doktorander kontinuerligt engagerar sig i och diskuterar varandras avhandlingsprojekt över ämnesgränserna. Lokalt samarbete inom forskarutbildningen med andra institutioner vid GU sker för närvarande inte i kontinuerliga former, men doktorander från Institutionen för historiska studier respektive Institutionen för litteratur, idéhistoria och religion har de senaste åren lagt fram texter vid avhandlingsseminarier inom ämnet, och de under ht 2016 aktiva doktoranderna har lagt fram texter vid seminarier på bl.a. Institutionen för historiska studier och Institutionen för kulturvård.

Lokala nätverk

På lokal nivå finns sedan lång tid tillbaka en kontinuerlig samverkan med lokala museiinstitutioner. Som exempel kan nämnas projektet *Teaterbilder*, ett forskningsprojekt med bokutgivning genomfört 2008–2009 i samarbete med Göteborgs stadsmuseum. Förutom tre disputerade lärare deltog en doktorand i projektet, som också inkluderade ett seminarium för doktorander tillsammans med inbjudna teaterforskare. Vidare bedrevs under perioden 2010–2012 i samarbete med Röhsska museet projektet *Modets bildvärldar*, som likaledes resulterade i bokpublikation och ett seminarium i serien *Visuella kulturer*. Projektet *Gränslöst: 1700-talet speglar i nutid* bedrevs 2014–2016 i samarbete med Göteborgs konstmuseum och inkluderade disputerade forskare både vid Konstmuseet och Röhsska museet. Inom ramen för projektet anordnades under 2016 två seminarier vid Konstmuseet. Personal från forskningsavdelningen vid Göteborgs konstmuseum har vid olika tillfällen under de senaste åren presenterat sin forskning samt på annat sätt deltagit i institutionens seminarieserier *Visuella kulturer* och *Kulturarv, bild och berättelse*.

Nationella nätverk

På nationell nivå har under de senaste åren utvecklats ett kontinuerligt samarbete inom utbildningen på forskarnivå i konstvetenskap. Nationella doktorandinternat har arrangerats 2013, 2015 och 2016, vilket har inneburit att doktoranderna från Göteborg har skapat goda kontakter med andra forskningsmiljöer i Sverige. Initiativtagare är LU, men nästa internat planeras hållas 2017 i Stockholm och arrangeras gemensamt av SH, SU och UU. Vid vart och ett av de tre hittills anordnade internaten har två doktorander från GU deltagit tillsammans med sina respektive huvudhandledare. Internaten går till så att grupper med doktorander och handledare som kommer från olika lärosäten läser och diskuterar textunderlag som doktoranderna har skickat ut i förväg. Målet med internaten är att doktoranderna ska få feedback från personer som inte ingår i deras vanliga miljö. Det är samtidigt utvecklande för handledarna, som får diskutera avhandlingstexter med kollegor från andra lärosäten och därigenom möta andra sätt att se på handledning och hur doktorander ska vägledas.

Vid internatet 2016 var deltagarna överens om att etikfrågorna inte har bearbetats på ett tillräckligt medvetet och reflekterat sätt inom ämnet och beslutade därför att genomföra en heldag om etiska frågor i form av en workshop vid nästa internat i oktober 2017. Avsikten är att workshopen ska adressera etisk självreflektion under fyra rubriker, "forskningsprojektets etik – interaktion med det beforskade", "sakkunniggranskningens etik – kollegial interaktion", "etiska frågor om resultatspridning och forskningens effekter i samhället – ekonomisk, social, kulturell interaktion" samt "vetenskapsfilosofisk etik – normkritisk interaktion".

I mars 2016 anordnades också vid SU en nationell ämneskonferens i ämnet med deltagande av kollegor från olika lärosäten i Sverige. Vid ämneskonferensen diskuterades förutom grundutbildningsfrågor även gemensamma forskarutbildningskurser på nationell nivå. SH har erbjudit landets doktorander i ämnet att delta i kursen *Teori i den konstvetenskapliga praktiken*, 7,5 hp, i internatform i maj 2017. I kursen har samtliga aktiva doktorander i ämnet från GU erbjudits att delta.

En doktorand från GU har presenterat texter vid Konstvetenskapliga institutionen i Uppsala och också medverkat i det arkitekturhistoriografiska nätverket *Swedish Architectural History Network*, som anordnat flera konferenser.

Internationella nätverk

Lärarna i konst- och bildvetenskap är aktivt engagerade i olika slags internationella nätverk. Som exempel kan nämnas att en lärare är medlem i styrelsen för Nordik, en förening för konsthistoriker från universitet, museer och andra sektorer i de nordiska länderna och som arrangerar en konferens var tredje år, samt medlem i styrelsen för Konsthistoriska sällskapet och i styrgruppen för Centrum för konsumtionsvetenskap vid Göteborgs universitet. En annan lärare är medlem i redaktionsrådet för Konsthistorisk tidskrift, och en tredje är ledare för arkivklustret inom Centre for Critical Heritage Studies vid GU och *Honorary Senior Research Associate* vid University College London (UCL).

Deltagandet i internationella nätverk har resulterat i en intensiv gästforskarverksamhet, där gästforskare bland annat medverkat i aktiviteter riktade mot doktorander. Under perioden 2012–2016 gästades institutionen av flera gästforskare både från nationell och internationell miljö som därvid hållit seminarier: till gästforskarna från nationella miljöer hör Ludvig Qvarnström (universitetslektor i konsthistoria och visuella studier, LU), Mårten Snickare (professor i konstvetenskap, SU), Max Liljefors (professor i konsthistoria och visuella studier, LU), Anna Dahlgren (professor i konstvetenskap, SU), Per Widén (universitetslektor i konstvetenskap, UU) och Sara Kristoffersson (professor i designhistoria, Konstfack), och till dem från internationella miljöer hör Jorunn Veiteberg (professor i konsthistoria, Bergen), Ellie Pridgon (universitetslektor i konsthistoria, Loughborough University, UK), Gail Levin (professor i konsthistoria, Baruch College, City University of New York), Marsha Meskimmon (professor i konsthistoria och konstteori, Loughborough University, UK), Lena Liepe (professor i konsthistoria, Oslo universitet), Rune Gade (docent i konstvetenskap, Köpenhamns universitet) och Alda Terraciano (*Honorary Research Associate*, University College London). Bland längre gästforskarvistelser återfinns Marsha Meskimmons vistelse under hösten 2011, varvid samtliga doktorander gavs möjlighet att presentera sina projekt och få individuell feedback. Under vt 2016 var Rune Gade gästforskare och höll därvid två seminarier, och doktoranderna erbjöds också möjlighet till individuell handledning.

Bland kurser på internationell nivå kan nämnas kursen *Visual culture, visual methods: Exploring the aesthetics of possibilities*, 5 ECTS, anordnad av Aarhus universitet i juni 2015 med deltagande av två av institutionens doktorander i ämnet. En doktorand lade fram ett paper vid *Scandinavian Fashion Photography Study Day* den 9 december 2016 vid University of Westminster, London,⁵ och en annan doktorand presenterade ett paper vid *BFE/RMA Research Students' Conference: Exploring Musical Practice*, den 4 januari 2017 i Canterbury.

Säkerställande av kvaliteten på avhandlingar inför disputation

Kvalitetssäkring inför disputation sker i första hand genom slutseminarium med extern opponenter. I de fall avhandlingsämnet motiverar det, t.ex. genom att föranleda behov av särskild specialistkompetens, kompletteras detta med extern extraläsare.

⁵ Se <https://www.westminster.ac.uk/events-and-exhibitions/scandinavian-fashion-photography-study-day>.

Doktorandgruppens sammansättning

Sammanställningen av gruppen doktorander aktiva under ht 2016 visar en viss åldersmässig spridning: två doktorander är födda på 1960-talet och tre på 1980-talet. Könsfördelningen visar en övervikt av kvinnor (fyra kvinnor, en man). Det kan noteras att fördelningen på grundutbildningen i konst- och bildvetenskap vid GU är likartad (ca 70% kvinnor och 30% män), även om trenden i det sistnämnda sammanhanget går mot större jämvikt mellan könen. Även de sökande till utbildningen på forskarnivå i konst- och bildvetenskap har vid de två senaste antagningstillfällena visat en liknande könsfördelning (2013: 76% kvinnor, 24% män; 2014: 78% kvinnor, 22% män); vid båda tillfällena var en majoritet av de sökande externa, d.v.s. de hade grundutbildning från annat lärosäte än GU. Samtliga aktiva doktorander finns på plats på institutionen i Göteborg och deltar kontinuerligt i institutionens verksamhet.

Vad gäller inriktningarna av dessa doktoranders avhandlingsarbeten kan konstateras att också dessa visar en stor spridning, med en övervikt av inriktningar mot andra områden inom visuell kultur än det konsthistoriska. Under ht 2016 fanns vid institutionen fem pågående avhandlingsprojekt i ämnet. Ann-Louise Sandahls avhandling *Temporalitet i visuell kultur: Om samtidens heterokrona estetiker* behandlar tematiseringen av skilda slags temporalitet i samtida visuella gestaltningar. Maria Carlgröns avhandling *Birgittaskolorna: Modeateljéer och sömnadsskolor mellan tradition och förnyelse* analyserar ett skede i den svenska modebranschens historia utifrån ett konstsociologiskt och genusteoretiskt perspektiv. Christine Sjöberg skriver en avhandling med titeln *Modets landskap: Locations i samtida modedefotografi*, där miljöerna sätts i centrum och ses som medagerande istället för bakgrunder i modedefotografiska iscensättningar. Olga Nikolaevas avhandling, *When the Body Speaks: A Study on Screen Visuals and Representation of Bodies in Live Music Concerts*, behandlar samspelet mellan å ena sidan rörliga bilder som visas på skärmar under rockkonserter och å andra sidan musikernas agerande på scenen; avhandlingsämnet är av tvärvetenskaplig karaktär, i det att konst- och bildvetenskap går i synergi med musikvetenskap och medievetenskap. Anders Dahlgrens avhandling tillhör området arkitektur och är av historiografisk karaktär; den har titeln *Svensk stad – historiografi, arkitektur och reception*, och utställningen *Bo bättre* och området Norra Guldheden i Göteborg ägnas särskilt utrymme. Sammanfattningsvis kan konstateras att två doktorander har en inriktning mot det modevetenskapliga området (klädhistoria respektive modedefotografi), en doktorand har arkitekturhistorisk inriktning, en doktorand har behandlat gestaltningen av temporalitet i samtida visuella konstuttryck, och en arbetar med bildskärmsvisualiseringar vid rockkonserter. En jämförelse med handledargruppens kompetensprofil (se ovan s. 3) ger vid handen att behovet av relevant handledarkompetens för dessa avhandlingsprojekt tillgodoses väl av befintliga handledare vid institutionen, med undantag för det arkitekturhistoriskt inriktade projektet, för vilket en extern biträdande handledare har anlitats (jfr tabellbilagan, tabell 2).

Vad gäller doktorandernas språkkunskaper är kunskaper i svenska och engelska behörighetskrav för antagning både i 2013 års ASP och i den senaste ASP:n från 2015. Oavsett inriktning är en stor del av den litteratur som används av doktoranderna i kurser och avhandlingsarbete avfattad på engelska, och två av de för närvarande aktiva doktoranderna skriver sina avhandlingar på engelska. Med anledning av det ökande antalet utländska sökande vid de senaste årens antagningar till forskarutbildningen har en kontinuerlig diskussion förts inom institutionen kring vilken nivå av språkkunskaper i svenska som är att betrakta som oundgängligen nödvändig för studiernas genomförande. Frågan har för närvarande inte besvarats på något entydigt sätt, men den kommer med stor säkerhet att åter aktualiseras vid den kommande beredningen av antagningen till de i januari 2017 utlysta doktorandanställningarna och också att utgöra ett viktigt tema som kommer att tas upp i handledarseminariet under året.

Möjligheter och utmaningar beträffande doktorandgruppens sammansättning

Den mest påtagliga utmaningen beträffande doktorandgruppens sammansättning gäller säkerställandet av tillräcklig omfattning av nyrekryteringen av doktorander. De budgetprinciper som tillämpas av Humanistiska fakultetsstyrelsen vid GU innebär att de ekonomiska möjligheterna till doktorandrekrytering sedan år 2013 är beroende av den prestationsrelaterade delen av institutionens tilldelning av fakultetsanslaget. I fakultetsstyrelsens fördelning av medel till institutionerna uppgår denna prestationsrelaterade del för år 2016 till 44% av fakultetsanslaget, och andelen är stigande (i fakultetsstyrelsens budget för 2017 fördelas 51% av fakultetsanslaget på basis av institutionernas prestationer). Prestationsmedlen är i sin tur i stor utsträckning beroende av institutionens forskningsaktiviteter: 75% av dessa prestationsmedel baseras på forskningsaktiviteter (publikationer och

externa medel). Säkerställandet av forskarutbildningens volym hänger således samman med åtgärder för att säkerställa forskningsaktiviteten vid institutionen. Under de senaste åren har flera åtgärder i detta syfte vidtagits, såsom inventering av publiceringsmönster med sikte på att mest möjligt optimera dessa i förhållande till de budgetmässiga förutsättningarna, eller arbetsseminarier kring externa ansökningar om forskningsmedel med sikte på att öka antalet sådana ansökningar och deras kvalitet. I detta sammanhang framstår det inte minst angeläget att utveckla fler konkurrenskraftiga forskningsprojekt som innefattar medverkan av doktorander finansierade med externa projektmedel. Institutionen kommer framgent att i högre grad än tidigare inkludera doktoranderna i detta arbete, så att de tränas i att söka medel inför framtiden. Således är träning i utarbetande av projektansökningar ett moment i kursen *Forskningspraktiker*, införd i och med 2015 års ASP.

En annan åtgärd för att öka antalet doktorander är att öka rekryteringen av samverkansdoktorander, d.v.s. doktorander vilkas forskarutbildning finansieras av en extern arbetsgivare. Som framgår ovan finns inom konst- och bildvetenskap en omfattande samverkan med det omgivande samhället. Det är dock likafullt svårt att rekrytera samverkansdoktorander, eftersom de samverkanspartners som skulle kunna komma ifråga, såsom museer, tidskrifter, gallerier etc., i regel inte har ekonomiska resurser att finansiera doktorander. Institutionen ser det ändå som viktigt att ägna utvecklandet av pågående samverkansaktiviteter stor uppmärksamhet med sikte på att rekrytera samverkansdoktorander.

Handledargruppens sammansättning

Handledargruppens sammansättning beträffande ålder och inriktning har beskrivits ovan. Vad gäller språkkunskaper finns inom gruppen god kompetens i engelska, tyska och franska (det kan noteras att en tillsvidareanställd lektor har tyska som modersmål). Samtliga aktiva handledare utom en är verksamma vid institutionen; undantaget gäller en extern biträdande handledare vid annat lärosäte, vilken företräder specialistkompetens inom den aktuella avhandlingens ämnesområde. Vad gäller könsfördelningen kan noteras att samtliga lärare/forskare i ämnet vid institutionen är kvinnor, en omständighet som återspeglar samma förhållande som berörts ovan i samband med doktorandgruppens sammansättning. Som framhållits ovan bedöms möjligheterna att långsiktigt tillgodose handledarbehovet som goda; vid kommande nyrekryteringar kan det därvid finnas skäl att överväga åtgärder för en ökad rekrytering av manliga lärare.

Systematiska granskningar, åtgärder och återkoppling

En viktig förutsättning för säkerställandet av forskarutbildningsmiljöns kvalitet är processen för rekrytering av nya doktorander. Autonomireformen år 2011 innebar för institutionerna vid GU:s humanistiska fakultet att besluten om antagning av nya doktorander, som tidigare varit förlagda till fakultetsnivå, decentraliserades till institutionerna. Vid de två senaste antagningarna (2013 respektive 2014) utlyste institutionen vid vardera tillfället tre doktorandanställningar som inte på förhand var fördelade på ämnen; syftet var att anta de mest kvalificerade sökandena oavsett ämne. Beredningen gjordes därvid i två steg. I det första av dessa valde en beredningsgrupp bestående av samtliga tillsvidareanställda disputerade lärare i respektive ämne ut en tätgrupp av sökande i ämnet; i det andra steget rangordnades de sålunda utvalda sökandena av en beredningsgrupp bestående av två lärare från varje forskarutbildningsämne (i samtliga beredningsgrupper, såväl de ämnesspecifika som den institutionsgemensamma, medverkade därutöver också representanter för doktoranderna). Som framgår av tabell 1 a (se tabellbilagan) fanns vid vardera tillfället en doktorand i konst- och bildvetenskap bland de tre antagna doktoranderna. Vid den utlysning som skett i januari 2017 har däremot ämnesfördelade platser utlysts (en doktorand i vart och ett av institutionens numera sex forskarutbildningsämnen), detta för att säkra kontinuiteten i varje ämne.

Kontinuerlig översyn av forskarutbildningsmiljön inklusive handledningssituation, kursverksamhet och seminarieverksamhet görs av institutionens viceprefekt för utbildning på forskarnivå. Detta sker dels i form av möten mellan viceprefekten och institutionens doktorandråd, dels i form av utvecklingssamtal med enskilda doktorander (ansvaret för dessa utvecklingssamtal vad gäller institutionens samtliga doktorander är delegerat från prefekten till viceprefekten). Åtgärder vidtagna i samband med denna uppföljning förmedlas till doktorander och handledare via institutionens doktorandråd respektive handledarkollegiet.

I detta sammanhang kan också nämnas den externa utvärdering av fakultetens utbildning på forskarnivå som genomfördes 2013–2014 på uppdrag av Humanistiska fakultetsstyrelsen. Utvärderingen utfördes av professor Hildur Kalman, UmU, och presenteras i rapporten *Kvalitativa aspekter av utbildningen som miljö*.⁶ Institutionen har genomfört eller är i färd med att genomföra flera av de förslag till kvalitetsbefrämjande åtgärder som presenteras i rapporten (s. 110–114). Som exempel kan nämnas följande:

- Uppdatering av hemsidor: institutionens webbplats har de senaste åren prioriterats högre än tidigare, med sikte på att informationen om forskarutbildningen ska vara uttömmande och à jour.
- Utveckling av kursplaner: som nämnts ovan har under 2016 kursplaner utarbetats för samtliga obligatoriska kurser i senaste versionen av institutionens ASP:er.
- Utveckling av institutionens handledarkompetens: under 2017 kommer en kontinuerlig seminarieverksamhet för aktiva handledare att inledas.
- Uppdrag till doktorander som interna granskare vid slutseminarier: detta är ett obligatoriskt inslag i utbildningen i de nya ASP:erna.
- Avsättning av resurser för deltagande i samlingsaktiviteter kring forskarutbildningen på nationell nivå: samverkan på nationell nivå har befrämjats genom att institutionen vid behov och efter relevansprövning avsätter resurser för deltagande i nationella doktorandinternat samt för doktoranders deltagande i kurser vid andra lärosäten.

⁶ Se http://hum.gu.se/digitalAssets/1505/1505542_kvalitativa-aspekter-av-utbildningen-som-miljo-2013.pdf.

Aspektområde: Utformning, genomförande, resultat

Aspekt: Måluppfyllelse – kunskap och förståelse

Bedömningsgrunder:

A. Utbildningen säkerställer genom utformning, genomförande och examination att doktoranderna, när examen utfärdas, visar bred kunskap och förståelse både inom forskarutbildningsämnet och för vetenskaplig metodik inom forskarutbildningsämnet.

B. Systematisk uppföljning görs av utbildningens utformning och genomförande i syfte att säkerställa måluppfyllelsen. Resultaten av uppföljning omsätts i åtgärder för kvalitetsutveckling och återkoppling sker till relevanta intressenter.

Säkerställande av att doktoranderna visar bred kunskap och förståelse både inom forskarutbildningsämnet och för vetenskaplig metodik inom forskarutbildningsämnet

I 2013 års ASP, som följts av samtliga doktorander aktiva under ht 2016 utom en, ingår två obligatoriska kurser om vardera 15 högskolepoäng, dels *Metodkurs*, enligt ASP:n "inriktad på forskningsmetodik samt konst- och bildvetenskaplig metodtradition", dels *Konst- och bildvetenskaplig teori och historiografi*, "med inriktning på konst- och bildvetenskapens teoretiska och historiografiska traditioner samt nutida teoriutveckling". Dessa kurser syftar till att ge samtliga doktorander i ämnet oavsett individuell inriktning en bred och välgrundad kunskap om ämnets teoretiska grundvalar och forskningsmetoder. Kurserna har genomförts i seminarieform, även om det på senare år minskande antalet doktorander i ämnet har medfört att det resursmässiga utrymmet för seminarieundervisning har begränsats något.

Under 2015 gavs dessa två obligatoriska kurser i en modifierad seminarieform och följdes därvid av två doktorander.⁷ Till vissa seminarier inbjöds gästlärare; exempelvis var intendenterna från Göteborgs konstmuseum inbjudna när en av museets forskningspublikationer var ämnet för seminariet. I kursen ingick också att delta som lyssnare vid PARSE-konferensen 2015. Examinationsformerna var dels löpande muntlig redovisning av uppgifter under seminarierna, dels en avslutande skriftlig uppgift.

Som nämnts ovan ges doktoranderna även möjlighet att delta i Humanistiska fakultetens gemensamma forskarutbildningskurser i exempelvis vetenskapsteori eller akademiskt skrivande.⁸

Progression under utbildningen och koppling mellan examensmål, lärandemål, lärandeaktiviteter och examination

De ovan nämnda breda teori- och metodkurserna genomförs normalt under första hälften av forskarutbildningen, och progressionen under utbildningens gång ligger framför allt i att dessa därefter kompletteras med individuellt valda kurser vilka fastställs i samråd mellan doktorand, handledare och doktorandexaminator. Rollen som "doktorandexaminator" är specifik för GU och inrättades genom rektorsbeslut 2012-05-02. Denna examinatorns uppgift är att medverka i upprättandet och uppföljningen av doktorandens individuella studieplan, och i GU:s elektroniska system för individuella studieplaner är doktorandexaminatorns godkännande av ISP:n en nödvändig förutsättning för att denna ska kunna slutgiltigt fastställas av prefekten. Den som är doktorandexaminator för en viss doktorand får inte samtidigt vara huvud- eller bihandledare för denna doktorand. Vid Institutionen för kulturvetenskaper har viceprefekten för utbildning på forskarnivå utsetts till doktorandexaminator för samtliga doktorander för vilka vederbörande inte är handledare (ht 2016: 11 st). De doktorander för vilka viceprefekten är huvud- eller bihandledare (ht 2016: 5 st) har en annan doktorandexaminator. För två av de aktiva doktoranderna i konst- och bildvetenskap under ht 2016 är viceprefekten biträdande handledare.

Det elektroniska systemet för individuella studieplaner är enligt rektorsbeslut 2015-04-13 obligatoriskt att använda för samtliga doktorander antagna fr.o.m. ht 2014. Humanistiska fakultetsstyrelsen beslutade emellertid redan 2015-02-19 att systemet är obligatoriskt för samtliga aktiva doktorander vid fakulteten oavsett tidpunkt för antagning. I detta system kan specificeras hur kopplingen mellan examensmål, lärandeaktiviteter och examination utformas för den enskilda doktoranden för att säkerställa att samtliga examensmål examineras. I det elektroniska ISP-formuläret finns samtliga examensmål för doktorsexamen

⁷ För scheman och litteraturlistor för dessa kurser se <https://gul.gu.se/public/courseid/75629/lang-sv/publicPage.do>.

⁸ Se <http://hum.gu.se/utbildning/forskarniva/forskarutbildningskurser>.

från den Examensordning som utgör bilaga till HF återgivna, och för vart och ett finns här möjlighet att ange hur uppfyllandet av examensmålet i fråga prövas för den enskilde doktoranden. Det kan här handla både om färdigställandet av avhandlingen, deltagande i kurser inom eller utanför institutionen, deltagande i konferenser på nationell eller internationell nivå, undervisning på grundutbildningen inom ramen för institutionstjänstgöring och olika former av samverkan med det omgivande samhället. För exempel på den ofta utförliga planering av examensmålets uppfyllande som specificeras i individuella ISP hänvisas till de ISP som bifogats självvärderingen.

Säkerställande av förutsättningar för doktoranderna att slutföra utbildningen inom planerad tid

Varje doktorands tidsplan följs upp kontinuerligt. Detta sker i första hand i samband med revision av ISP:n, vilken sker minst en gång per år, normalt i samband med omförordnande på doktorandanställning. Det elektroniska ISP-systemet har i detta avseende inneburit en påtaglig kvalitetshöjning, både vad gäller säkerställande av att ISP-revision faktiskt sker vid korrekt tidpunkt och beträffande fullständigheten i de uppgifter som återges i ISP:n. Förutom den återkommande ISP-revisionen sker uppföljning av studiernas fortskridande för den enskilde doktoranden i samband med den uppflyttning på "lönestegen" som enligt det lokala avtalet om lönesättningsprinciper för doktorander ska genomföras då 50% respektive 80% av fordringarna för doktorsexamen fullgjorts.⁹ Denna uppföljning har hittills skett genom uppföljningssamtal mellan doktorand och huvudhandledare; för att ytterligare säkerställa studiernas planenliga fortskridande överväger institutionen dock för närvarande att som uppföljningsinstrument införa ett halvtidsseminarium med extern opponent.

Samtliga aktiva doktorander under ht 2016 har under utbildningens gång i viss utsträckning varit verksamma inom institutionstjänstgöring, vilken till övervägande del handlar om undervisning på grundnivå och avancerad nivå. Sådan institutionstjänstgöring har i enlighet med GU:s Doktorandregler (p. 13.3) medfört förlängning av doktorandanställningen med motsvarande tid. För att ytterligare säkerställa att sådan tjänstgöring inte riskerar att ha menlig inverkan på utbildningens genomförande har institutionen upprättat en särskild handläggningsordning för doktoranders institutionstjänstgöring.¹⁰ I denna handläggningsordning specificeras huvudhandledarens ansvar för att bevaka att institutionstjänstgöringen inte påverkar tidsplanen för forskarutbildningens genomförande i större utsträckning än vad som anges av den faktiska tidsavsättningen för arbetsuppgifterna inom denna tjänstgöring.

Kvalitetsutvecklande åtgärder och återkoppling

Som nämnts ovan (s. 5) har sedan 2015 ett systematiskt kvalitetsutvecklingsarbete bedrivits rörande institutionens samtliga ASP och kursplaner i forskarutbildningen. Vad gäller den enskilda doktorandens utbildning sker uppföljning i första hand genom den granskning av studiernas fortskridande som sker i samband med revision av ISP. Återkoppling sker till doktorand, handledare och i förekommande fall berörd studierektor/programkoordinator samt kursansvarig lärare. En viktig del av denna återkoppling finns inbyggd i det elektroniska ISP-systemet, i det att en ISP måste godkännas av doktorandexaminator innan den kan slutgiltigt fastställas av prefekten. Systemet har inbyggda rutiner för "återremiss" till doktorand och handledare av en ISP som examinatorn bedömer som i något avseende ofullständig, vilket underlättar säkerställandet av att den slutgiltigt fastställda ISP:n innehåller alla erforderliga uppgifter.

⁹ Se [1576775_160527-lokalt-avtal-om-l--nes--ttningsprinciper-mm-f--r-doktorander-151001-.pdf](#).

¹⁰ Se http://kultur.gu.se/digitalAssets/1612/1612730_handla--ggningsordning-fo--r-doktoranders-institutionstja--nstgo--ring-161219.pdf.

Aspektområde: Utformning, genomförande, resultat

Aspekt: Måluppfyllelse – färdighet och förmåga

Bedömningsgrunder:

A. Utbildningen säkerställer genom utformning, genomförande och examination att doktoranderna, när examen utfärdas, visar förmåga att planera och med adekvata metoder bedriva forskning och andra kvalificerade (konstnärliga) uppgifter inom givna tidsramar samt såväl i nationella som internationella sammanhang muntligt och skriftligt med auktoritet kan presentera och diskutera forskning och forskningsresultat i dialog med vetenskapssamhället och samhället i övrigt. Doktoranderna ska också visa förutsättningar för att såväl inom forskning och utbildning som i andra kvalificerade professionella sammanhang bidra till samhällets utveckling och stödja andras lärande.

B. Systematisk uppföljning görs av utbildningen för att säkerställa att utbildningens utformning och genomförande är av hög kvalitet och att doktoranderna uppnår målen. Resultaten av uppföljning omsätts vid behov i åtgärder för kvalitetsutveckling och återkoppling sker till relevanta intressenter.

Säkerställande av att doktoranderna visar förmåga att planera och med adekvata metoder bedriva forskning och andra kvalificerade uppgifter inom givna tidsramar samt att såväl i nationella som internationella sammanhang muntligt och skriftligt med auktoritet presentera och diskutera forskning och forskningsresultat i dialog med vetenskapssamhället och samhället i övrigt

För den övergripande planeringen av utbildningens genomförande inom givna tidsramar är den individuella studieplanen ett centralt planeringsinstrument. Avhandlingsarbetets fortskridande säkerställs genom regelbunden handledning och avhandlingsseminarier. Varje doktorand förväntas presentera sitt pågående avhandlingsarbete vid ett avhandlingsseminarium en gång per termin. I den senaste ASP-versionen (2015) specificeras därutöver som ett moment i den obligatoriska kursen *Forskningspraktiker* att varje doktorand ska fungera som opponenter vid en annan doktorands slutseminarium.

Som ytterligare ett led i strävan efter att inskola doktoranderna i vetenskapssamhället och förbereda dem för en framtida yrkesroll som forskare anordnades i januari 2016 en forskningsdag för lärare och doktorander i ämnet.¹¹ Därvid fick doktoranderna som särskilda uppgifter att undersöka vilka projekt som beviljats av RJ och VR de senaste åren samt att redogöra för några tidskrifter i DBH (*Database for statistikk om høyre utdanning*, den databas som ligger till grund för GU:s bibliometri) som skulle passa deras forskningsinriktning.¹² Därefter diskuterade doktorander och lärare gemensamt ämnets forskningsprofil, publiceringsstrategier, möjliga externa samarbetspartners och idéer för ett framtida gemensamt forskningsprojekt. Denna ämnesspecifika forskningsdag planeras utgöra ett återkommande arrangemang.

Vidare anordnas inom ramen för seminarieserien *Visuella kulturer* varje termin seminarier där lärare och doktorander gemensamt går igenom tidskrifter eller planerar papers till konferenser. Som exempel kan nämnas dessa två seminarier under hösten 2016 (citat ur professor Karin Wagners inbjudningar till seminarierna):

”Den 4 oktober har vi ett seminarium i serien *Visuella kulturer* om konferensen AAH2017, Loughborough University, 6–8 april 2017.

Astrid och Viveka har en session, 27. *Re-imagining Scenography in relation to Art History: Contact Zones and Crossroads*, som de kommer att presentera lite närmare den 4 oktober. Sedan tänkte jag att vi skulle ägna resten av seminariet till att diskutera hur vi skulle kunna tänka oss att delta med paper i någon av alla de 39 sessionerna utifrån våra egna forskningsintressen. En slags brainstorming som går ut på att bolla olika idéer mellan varandra, som eventuellt kan leda till att vi skickar in några abstract, men det är naturligtvis inget krav. Förbered er genom att läsa igenom de olika sessionernas titlar/abstract

¹¹ Se <https://gul.gu.se/public/courseId/75629/lang-sv/publicPage.do>.

¹² Se <http://dbh.nsd.uib.no>.

<http://aah.org.uk/annual-conference/sessions2017>. Välj ut någon eller ett par sessioner som skulle passa er och tänk ut en titel på ett paper ni skulle kunna hålla där, så kan det bli en utgångspunkt för diskussionen.”

”Den 22 november kommer seminariet att vara en workshop där vi tillsammans utforskar de (poänggivande) tidskrifter som finns i NSD inom vårt ämnesområde

<https://dbh.nsd.uib.no/publiseringskanaler/Forside>.

Syftet med seminariet är att vi ska underlätta arbetet med att hitta lämpliga tidskrifter att läsa och publicera oss i, genom att utbyta information. Vi tar 5 tidskrifter per man, såväl tidskrifter vi känner till väl genom läsning eller publicering, som tidskrifter vi tycker verkar intressanta för vårt kollegium. På seminariet redovisar vi kort för varandra vad tidskrifterna har för inriktning, vem huvudredaktören är, vilket slags artiklar som publiceras där, m.m. Mejla mig en vecka innan vilka tidskrifter ni valt ut, så vi kan undvika att ta samma.”

Därutöver uppövas muntlig och skriftlig presentation i dialog med vetenskapssamhället genom doktorandernas medverkan i nationella och internationella konferenser. Sådan medverkan planeras i varje doktorands ISP. För att befrämja doktorandernas medverkan i sådana sammanhang disponerar varje doktorand en ”doktorandpott” om totalt 30 tkr per doktorand under loppet av utbildningen för resor och omkostnader i samband med såväl materialinsamling som konferensresor. Hanteringen av dessa medel regleras i ett styrdokument fastställt 2012.¹³

Institutionens doktorandråd har under de senaste åren spelat en alltmer aktiv roll som samlade forum över ämnesgränserna för institutionens doktorander och i ökande utsträckning tagit initiativ till kvalitetsbefrämjande utvecklingsåtgärder. Exempelvis arrangerades på initiativ från doktorandrådet under vt 2016 en workshop där doktorander från institutionens samtliga ämnen presenterade och diskuterade varandras arbeten. Denna presentationsform bedömdes fungera bra och planeras återkomma regelbundet.

Fr.o.m. vt 2017 planerar institutionen att återkommande anordna en gemensam forskningsdag, där såväl seniora forskare som doktorander presenterar pågående projekt; det första arrangemanget av detta slag ägde rum 2017-02-08.¹⁴ Eftersom detta arrangemang är öppet för såväl studenter i grundutbildningen som den intresserade allmänheten ger arrangemanget möjlighet att uppöva förmågan till muntlig och skriftlig presentation i dialog med samhället i övrigt. Doktoranderna deltar också i institutionens aktiviteter vid den årligen återkommande mässan *Bok och Bibliotek* i Göteborg och uppmuntras också att medverka i den likaledes årligen återkommande Vetenskapsfestivalen.

Säkerställande av att doktoranderna visar förutsättningar för att bidra till samhällets utveckling och stödja andras lärande

Uppövädet av förutsättningar att bidra till samhällsutveckling och andras lärande sker framför allt genom doktorandernas medverkan i undervisning på grundutbildningen inom ramen för institutionstjänstgöring. Som nämnts ovan regleras omfattning och inriktning av sådan tjänstgöring vid institutionen i ett särskilt styrdokument utformat med sikte på att tjänstgöringen ska vara relevant för doktorandens forskarutbildning och inte ha menlig inverkan på densamma. Enligt GU:s Doktorandregler (p. 12.1) ska samtliga doktorander som undervisar i grundutbildningen ha genomgått en grundläggande kurs i högskolepedagogik om 5 högskolepoäng, och Humanistiska fakultetsstyrelsen har beslutat att denna kurs ska ingå i respektive forskarutbildnings kursdel. Förutom genom den högskolepedagogiska utbildningen utvecklas doktorandernas pedagogiska kompetens också genom deltagande i det ämneskollegium som ansvarar för pedagogiskt utvecklingsarbete rörande grundutbildningen inom respektive ämne.

¹³ Styrdokument ”Policy för doktoranders resor, konferensdeltagande och materialinsamling”: se http://kultur.gu.se/digitalAssets/1389/1389796_policy-doktoranders-resor-m.m..pdf.

¹⁴ Se <http://kultur.gu.se/Aktuellt/Nyheter/fulltext//forskardagen-gav-breddad-syn-pa-det-kulturvetenskapliga-faltet.cid1425940>.

Progression under utbildningen och koppling mellan examensmål, lärandemål, lärandeaktiviteter och examination

Progressionen under utbildningens gång ligger framför allt i att obligatoriska kurser efterhand kompletteras med individuellt valda kurser vilka fastställs i samråd mellan doktorand, handledare och doktorandexaminator. Därutöver specificeras i det elektroniska ISP-formuläret hur uppfyllandet av vart och ett av Examensordningens examensmål prövas för den enskilde doktoranden (jfr ovan s. 11f.).

Säkerställande av förutsättningar för doktoranderna att slutföra utbildningen inom planerad tid

Varje doktorands tidsplan följs upp kontinuerligt. Detta sker i första hand i samband med revision av ISP:n, vilken sker minst en gång per år, normalt i samband med omförordnande på doktorandanställning. Förutom den återkommande ISP-revisionen sker uppföljning av studiernas fortskridande för den enskilde doktoranden i samband med uppflyttning på "lönestegen". För säkerställande av att ev. institutionstjänstgöring inte riskerar att ha menlig inverkan på utbildningens genomförande tillämpas institutionens särskilda handläggningsordning för doktoranders institutionstjänstgöring (jfr ovan s. 12).

Kvalitetsutvecklande åtgärder och återkoppling

Uppföljning av den enskilda doktorandens utbildning sker i första hand genom den granskning av studiernas fortskridande som sker i samband med revision av ISP. Återkoppling sker till doktorand, handledare och i förekommande fall berörd studierektor/programkoordinator samt kursansvarig lärare.

Aspektområde: Utformning, genomförande, resultat

Aspekt: Måluppfyllelse – värderingsförmåga och förhållningssätt

Bedömningsgrunder:

A. Utbildningen säkerställer genom utformning, genomförande och examination att doktoranderna, när examen utfärdas ska visa intellektuell självständighet, (konstnärlig integritet), och vetenskaplig redlighet/forskningsmässig redlighet samt förmåga att göra forskningsetiska bedömningar. Doktoranden ska också ha nått fördjupad insikt om vetenskapens/konstens möjligheter och begränsningar, dess roll i samhället och människors ansvar för hur den används

B. Systematisk uppföljning görs av utbildningen för att säkerställa att utbildningens utformning och genomförande är av hög kvalitet och att doktoranderna uppnår målen. Resultaten av uppföljning omsätts vid behov i åtgärder för kvalitetsutveckling och återkoppling sker till relevanta intressenter.

Säkerställande av att doktoranderna når intellektuell självständighet och förmåga att visa vetenskaplig redlighet, förmåga att göra forskningsetiska bedömningar samt fördjupad insikt om vetenskapens/konstens möjligheter och begränsningar, dess roll i samhället och människors ansvar för hur den används

Uppfylldandet av ovan nämnda examensmål säkerställs dels genom kurser i forskarutbildningen, dels genom handledning och avhandlingsseminarier. Beroende på det individuella avhandlingsarbetets inriktning kan forskningsetiska överväganden spela en mer eller mindre framträdande roll i det individuella avhandlingsarbetet. För exempel på den planering av examensmålen uppfyllande i dessa avseenden som specificeras i individuella ISP hänvisas till de ISP som bifogats självvärderingen; som framgår av dessa exempel är det viktigt att samtliga doktorander oavsett avhandlingsinriktning ges möjlighet att reflektera över och diskutera vetenskaplig redlighet och forskningsetik samt att de ges en möjlighet att reflektera över forskningens möjligheter och begränsningar. Detta sker exempelvis i ämnesspecifika teori- och metodkurser, i bredare kurser i allmän vetenskapsteori och/eller (i 2015 års ASP) inom ramen för kursen *Forskningspraktiker*.

Progression under utbildningen och koppling mellan examensmål, lärandemål, lärandeaktiviteter och examination

Progressionen under utbildningens gång ligger framför allt i att obligatoriska kurser efterhand kompletteras med individuellt valda kurser vilka fastställs i samråd mellan doktorand, handledare och doktorandexaminator. Därutöver specificeras i det elektroniska ISP-formuläret hur uppfylldandet av vart och ett av Examensordningens examensmål prövas för den enskilde doktoranden (jfr ovan s. 11f.).

Säkerställande av förutsättningar för doktoranderna att slutföra utbildningen inom planerad tid

Varje doktorands tidsplan följs upp kontinuerligt. Detta sker i första hand i samband med revision av ISP:n, vilken sker minst en gång per år, normalt i samband med omförordnande på doktorandanställning. Förutom den återkommande ISP-revisionen sker uppföljning av studiernas fortskridande för den enskilde doktoranden i samband med uppflyttning på "lönestegen". För säkerställande av att ev. institutionstjänstgöring inte riskerar att ha menlig inverkan på utbildningens genomförande tillämpas institutionens särskilda handläggningsordning för doktoranders institutionstjänstgöring (jfr ovan s. 12).

Kvalitetsutvecklande åtgärder och återkoppling

Uppföljning av den enskilda doktorandens utbildning sker i första hand genom den granskning av studiernas fortskridande som sker i samband med revision av ISP. Återkoppling sker till doktorand, handledare och i förekommande fall berörd studierektor/programkoordinator samt kursansvarig lärare.

Arbetslivets perspektiv

Bedömningsgrunder:

- A. Utbildningen är användbar och förbereder doktorander för ett föränderligt arbetsliv.
- B. Utbildningens utformning och genomförande följs systematiskt upp för att säkerställa att den är användbar och förbereder för arbetslivet. Resultaten av uppföljning omsätts vid behov i åtgärder för kvalitetsutveckling och återkoppling sker till relevanta intressenter.

Säkerställande av utbildningens användbarhet och förberedelse för arbetslivet

Enligt GU:s Doktorandregler (10.9) ingår i handledarnas uppgifter att bidra till doktorandens karriärplanering: "Handledarna ska verka för att doktoranden introduceras i det nationella såväl som det internationella forskarsamhället". I GU:s elektroniska ISP-formulär (p. 7.1) redovisas de karriärplaneringssamtal som ägt rum mellan doktorand och huvudhandledare. Under de senaste åren har önskemål om ytterligare karriärplaneringsaktiviteter allt oftare framställts från doktorandhåll, och ett led i strävan att tillgodose dessa önskemål är den ovan nämnda kursen *Forskningspraktiker*, införd i och med 2015 års ASP, där träning i utarbetande av projektansökningar utgör ett moment.

Vad gäller ämnet konst- och bildvetenskap är en av de ämnesspecifika obligatoriska kurserna, såväl i 2013 års som 2015 års ASP, en exkursionskurs. Inom ramen för de exkursioner som utgör stommen i denna kurs studeras befintliga konsthistoriska miljöer och objekt på plats vid gemensamma resor med syfte att ge en inblick i skilda iscensättningar av och presentationsformer för konsthistoriska miljöer och objekt. Studierna förbereds och redovisas vid särskilt anordnade seminarietillfällen, och under själva exkursionerna tar doktoranderna del av varandras presentationer. För en konstvetare är detta en viktig kunskap och förmåga att ha i arbetslivet: yrkesroller som museipedagog, museiintendent och lärare förutsätter alla en förmåga att visa och presentera konst för en publik.

Inhämtande av sådan information som är relevant för utbildningens kvalitetssäkring och utveckling avseende dess användbarhet och förberedelse för arbetslivet och olika karriärvägar

Information som är relevant för utbildningens kvalitetssäkring och utveckling inhämtas såväl genom deltagande i konferenser som genom kontakter med gästforskare och deltagande i de nätverk som lärare och doktorander ingår i. Under 2017 kommer flera av lärarna att tillsammans med doktoranderna delta i konferensen *AAH2017 43rd Annual Conference & Art Book Fair* vid Loughborough University, UK. Detta är frukten av ett samarbete med professor Marsha Meskimmon, som under en följd av år varit knuten till den konst- och bildvetenskapliga miljön vid GU som gästforskare (jfr ovan s. 7). Denna konferens har förberetts vid ett seminarium under ht 2016 (jfr ovan s. 13). Därefter följer en exkursion till London med besök vid det nya Designmuseet och Warburg Institute, varvid doktoranderna får uppgifter som anknyter till dessa institutioner. Uppgifterna är t.ex. att redogöra för Warburgsinstitutets tillkomst och hur det bygger på och bevarar minnet av Aby Warburgs banbrytande forskning. När det gäller Designmuseet är uppgiften bland annat att redogöra för diskussionen kring museets tillblivelse, dess inriktning och vilken konstsyn som museet grundar sig på. Även en analys av museiarkitekturen och det sätt på vilket designobjekt visas i utställningarna ingår i uppgiften. Eftersom exkursionerna utgör ett obligatoriskt inslag i utbildningens kursdel finansieras doktorandernas deltagande av institutionen utan att belasta de enskilda doktorandernas "doktorandpott" (jfr ovan s. 14).

Arbetet med alumnens erfarenheter

Många av alumnerna från forskarutbildningen i konst- och bildvetenskap har efter examen fortsatt en karriär inom akademien (exempelvis gäller detta 18 av de 34 personer som sedan 1997 har avlagt FD-examen), och flera av dessa har gäststat institutionen som gästföreläsare. Bland alumner verksamma utanför universitetsvärlden återfinns flera inom musei/arkivsektorn (detta gäller 7 av de nämnda 34 examinerade sedan 1997; jfr "Lokala nätverk" s. 6 ovan). Två exempel från Göteborgs konstmuseum är Per Dahlström, ansvarig intendent för samlingarna, och Kristoffer Arvidsson, forskningsansvarig vid museet. Båda dessa är disputerade (år 2008 respektive 2003) i ämnet vid GU, och institutionen har upprätthållit ett tätt samarbete med dem: de inbjuds till ämnets seminarier, och lärare och doktorander i ämnet deltar i deras aktiviteter.

Doktorandernas möjlighet till institutionstjänstgöring

Enligt institutionens handlägningsordning för institutionstjänstgöring ska institutionen sträva efter att i möjligaste mån tillgodose varje enskild doktorands önskemål beträffande omfattningen av institutionstjänstgöring.¹⁵ För att säkerställa att denna tjänstgöring har relevans för doktorandens utbildning och inte har menlig inverkan på utbildningen måste alla institutionstjänstgöringsuppdrag föregås av samråd både med doktoranden i fråga och med vederbörandes huvudhandledare.

Uppföljning och återkoppling

Uppföljning och återkoppling av eventuella åtgärder i samband med arbetslivsperspektivet sker löpande under de gemensamma seminarierna.

¹⁵ Styrdokument "Handlägningsordning för doktoranders institutionstjänstgöring": se http://kultur.gu.se/digitalAssets/1612/1612730_handla--gningsordning-fo--r-doktoranders-institutionstja--nstgo--ring-161219.pdf.

Doktoranders perspektiv

Bedömningsgrunder:

A. Utbildningen verkar för att doktoranderna tar en aktiv del i arbetet med att utveckla utbildningen och lärprocesser.

B. Utbildningen följs systematiskt upp för att säkerställa att doktorandinflytandet används i kvalitetssäkring och utveckling av utbildningen. Resultaten av uppföljning omsätts vid behov i åtgärder för kvalitetsutveckling och återkoppling sker till relevanta intressenter.

Arbetet för att doktoranderna ska ta aktiv del i att utveckla utbildning och lärprocesser

Eftersom institutionen har flera forskarutbildningsämnen med relativt få doktorander per ämne organiseras doktorandernas deltagande i berednings- och beslutsprocesser huvudsakligen via det institutionsgemensamma doktorandrådet, där samtliga doktorander oavsett ämne deltar. Som nämnts ovan (s. 14) har doktorandrådet under de senaste åren spelat en alltmer aktiv roll som samlande forum för institutionens doktorander och organ för initiering av kvalitetsbefrämjande förändringar. Därutöver är doktoranderna representerade i alla beredande organ för frågor som berör forskarutbildningen. Praktiskt organiseras detta så att viceprefekten för utbildning på forskarnivå när så är påkallat informerar doktorandrådets ordförande om behov av doktorandrepresentation, varpå rådet utser representant(er). Institutionens doktorandråd fungerar också som remissinstans för styrdokument som berör forskarutbildningen. Även utvecklingssamtalen mellan viceprefekten och enskilda doktorander är av betydelse för initiering av förändringsåtgärder.

Doktorandernas deltagande i beslutsprocesser, inklusive beredning, av frågor som rör forskarutbildning

Doktorandrepresentanter i beredande organ utses av institutionens doktorandråd. De organ det här är fråga om är i första hand arbetsgrupper för beredning av antagning av sökande till forskarutbildningen, för revision av studieplaner samt för utveckling och revision av kursplaner. Studenterna, inklusive doktoranderna, är representerade i institutionsrådet, som bereder styrdokument, samt vid prefektens beslutsmöten.

Säkerställande av en god fysisk och psykosocial arbetsmiljö för doktoranderna

Kvaliteten av doktorandernas arbetsmiljö säkerställs genom styrdokument för institutionstjänstgöring samt för doktorandernas arbetsplatser.¹⁶ Uppföljning av att dessa styrdokument efterföljs ombesörjs av viceprefekten för utbildning på forskarnivå och sker genom möten med institutionens doktorandråd eller i utvecklingssamtal med enskilda doktorander. Därutöver omfattas även doktorandernas arbetsplatser, i likhet med vad som gäller övrig personal vid institutionen, av de årligen återkommande arbetsmiljörederna. Frågor om hur doktoranden trivs och om det har uppstått några problem som institutionen kan hjälpa till att lösa tas också upp löpande vid handledningsmötena.

Enligt GU:s Doktorandregler (p. 15.1) har doktoranderna rätt att "uppbära förtroendeuppdrag och vara representerade i alla beslutande och beredande organ vid universitetet som berör utbildning på forskarnivå och utbildningssituationen", och detta slags uppdrag ger rätt till förlängning av utbildningstiden i motsvarande mån. Omfattningen av sådana uppdrag följs upp systematiskt vid slutet av varje termin för varje enskild doktorand, varvid uppföljningen hanteras gemensamt av viceprefekten och institutionens administratör för utbildningen på forskarnivå.

Uppföljning och återkoppling

Då behov föreligger arrangeras möten mellan institutionens doktorandråd och viceprefekt(er) för berörda områden. Här är institutionens relativt ringa storlek en fördel, då den medger korta och raka vägar för återkoppling.

¹⁶ Styrdokument "Policy för arbetsplats för doktorander": se http://kultur.gu.se/digitalAssets/1470/1470645_policy-f--r-arbetsplats-f--r-doktorander.pdf; styrdokument "Handläggningsordning för doktoranders institutionstjänstgöring": se http://kultur.gu.se/digitalAssets/1612/1612730_handla--ggningsordning-fo--r-doktoranders-institutionstja--nstgo--ring-161219.pdf.

Jämställdhetsperspektiv

Bedömningsgrunder:

A. Ett jämställdhetsperspektiv är integrerat i utbildningens utformning och genomförande.

B. Systematisk uppföljning görs för att säkerställa att utbildningens utformning och genomförande främjar jämställdhet. Resultaten av uppföljning omsätts vid behov i åtgärder för kvalitetsutveckling och återkoppling sker till relevanta intressenter.

Arbetet för att ett jämställdhetsperspektiv integreras i utbildningens utformning och genomförande

Vid utarbetandet av kursupplägg under senare år har jämställdhetsperspektivet beaktats vid urvalet av litteratur, i så måtto att både kvinnliga och manliga författare har varit representerade i litteraturen och andra material, såsom filmade föreläsningar av kända konstvetare etc. I teori- och metodkurserna har även den historiografiska utvecklingen i ämnet diskuterats ur ett jämställdhetsperspektiv, t.ex. utifrån frågeställningar som den hur konsthistoriker skrev om kvinnor som motiv i konsten år 1920.

Möjligheter och utmaningar avseende sammansättningen i doktorandgruppen

Som framgår ovan uppvisar doktorandgruppen i ämnet för närvarande en ojämn könsfördelning. Som också framgår ovan förefaller denna fördelning motsvaras av liknande förhållanden vad gäller sammansättningen både av gruppen av studerande på grundnivå och avancerad nivå och av gruppen av sökande till utbildningen på forskarnivå vid de senaste antagningstillfällena. Bestämmelserna i HF 7:41 ger inget utrymme för hänsyn till jämställdhetsaspekter vid antagning till utbildningen; det förefaller dock finnas skäl för institutionen att vid kommande antagningstillfällen ägna särskild uppmärksamhet åt bevakningen av att jämställdhet iakttas vid beredningen av antagningsärenden, d.v.s. att likabehandling tillämpas och att särbehandling grundad på kön ej förekommer. Institutionen ser det också som viktigt att ge största möjliga spridning av utlysningar av doktorandplatser i skilda fora både nationellt och internationellt.

Uppföljning och återkoppling

Jämställdhetsaspekter – att likabehandling tillämpas och att särbehandling grundad på kön ej förekommer – beaktas kontinuerligt vid uppföljning av ISP, revision av studieplaner, revision av kursplaner etc. Ansvaret för detta ligger i första hand på viceprefekten för utbildning på forskarnivå men också på samtliga ledamöter i de arbets- och beredningsgrupper som tillsätts för konkreta utvecklingsåtgärder.